

Konrad Lipiński¹

Modyfikacje terminów przedawnienia karalności przestępstw, przestępstw i wykroczeń skarbowych oraz wykroczeń w związku z epidemią COVID-19

Modifications of the Punishability Prescription Periods for Crimes, Fiscal Crimes, Fiscal Petty Offenses, and Petty Offenses in the Context of the COVID-19 Epidemic

Pierwsze półrocze 2020 roku, z uwagi na rozprzestrzenianie się wirusa SARS-CoV-2, obfitowało – ze zrozumiałych przyczyn – w szereg zmian dotyczących najprzeróżniejszych elementów systemu prawnego obowiązującego w Polsce. Niemała część z nich z różnych przyczyn jawi się jako kontrowersyjna – już to z uwagi na stopień ingerencji ustawodawcy w prawa i wolności obywatelskie przy zaniechaniu formalnego wprowadzenia stanu nadzwyczajnego, już to z powodu przedmiotu regulacji niezbyt ściśle związanego z COVID-19, a w końcu – z powodów, które w pewnym uproszczeniu można by nazwać proceduralnymi, stanowiącymi konsekwencję ekspresowego wręcz tempa prac legislacyjnych.

Zmiany te – co może już budzić zaskoczenie – nie ominęły również szeroko rozumianego prawa karnego. Dodajmy od razu, że nie były to zmiany kosmetyczne. Doskonałą egzemplifikacją tej tezy niech będzie przemodelowanie systemu kary łącznej (całkowicie zmieniające podstawy i zasady jej wymiaru oraz likwidujące możliwość jej orzeczenia według zasady absorpcji), modyfikacje w zakresie kar groźących za wszystkie przestępstwa zagrożone karą pozbawienia wolności

¹ Konrad Lipiński – dr, Katedra Prawa Karnego Materialnego, Uniwersytet Wrocławski / Ph.D., Faculty of Law, Administration and Economics, University of Wrocław, attorney; ORCID: 0000-0001-5342-4905; ✉ konrad.lipinski@uwr.edu.pl.

nieprzekraczającą 8 lat (zmiana w zakresie art. 37a k.k.²), niezwykle represyjne zmiany zasad wymiaru kary za czyn ciągły (nowy art. 57b k.k.) czy wprowadzenie do Kodeksu karnego przestępstwa kradzieży szczególnie zuchwałej (o skądinąd wątpliwej proweniencji) – wszystkie dokonane mocą art. 38 ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19³, która – dodajmy – weszła w życie z dniem następującym po dniu jej ogłoszenia⁴. Przepisy modyfikujące Kodeks karny lub Kodeks postępowania karnego⁵ znajdziemy również w ustawie z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw⁶ oraz w ustawie z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2⁷. Trudno zatem oprzeć się wrażeniu, że faktyczny ustawodawca⁸ gotów był wykorzystać nadarżającą się okazję po to, aby wprowadzić w prawie karnym zmiany, które z tematyką koronawirusa powiązane były co najwyżej – ujmijmy tę myśl delikatnie – luźno.

Spośród tak szerokiego spektrum zmian dalsze rozważania dotyczyć będą jednej tylko kwestii, z pozoru drobnej i niepozornej, a co więcej – w przeciwieństwie do niemal wszystkich pozostałych – w istocie, jakby się *prima facie* mogło zdawać, związanej z epidemią COVID-19. Jak nietrudno domyślić się po brzmieniu tytułu opracowania, mowa tu

² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, Dz.U. 2018, poz. 1600, tekst jedn. ze zm., dalej: Kodeks karny, k.k.

³ Dz.U. poz. 1086.

⁴ Co do niezwykle daleko idących wątpliwości merytorycznych oraz proceduralnych w zakresie tej ustawy – zob. A. Barczak-Oplustil, W. Górowski, M. Iwański, M. Matecki, K. Mamak, W. Zontek, S. Tarapata, *Opinia...*

⁵ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, Dz.U. 2018, poz. 1987, tekst jedn. ze zm., dalej: Kodeks postępowania karnego, k.p.k.

⁶ Dz.U. 2020, poz. 568. Zob. szerzej K. Lipiński, *Obowiązek...*

⁷ Dz.U. 2020, poz. 875.

⁸ Pod pojęciem „prawodawcy faktycznego” czy socjologicznego rozumie się ludzi biorących udział w procesie przygotowywania i stanowienia aktów prawnych, wywierających rzeczywisty wpływ na ukształtowanie ich określonej treści oraz nadających im określony kształt formalny. Zob. S. Wronkowska, *Prawodawca...*, s. 118.

o zmianach w zakresie terminów przedawnienia⁹. Dalszej analizie poddamy zatem dwa, następujące przepisy:

- a) art. 15zrz ust. 6 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. poz. 374) o treści: „W okresie, o którym mowa w ust. 1 [tj. okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 – K.L.], nie biegnie przedawnienie karalności czynu oraz przedawnienie wykonania kary w sprawach o przestępstwa, przestępstwa i wykroczenia skarbowe oraz w sprawach o wykroczenia”;
- b) art. 68 ust. 5 ustawy z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 o treści: „Z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy rozpoczyna się bieg przedawnienia karalności czynu oraz przedawnienia wykonania kary w sprawach o przestępstwa, przestępstwa i wykroczenia skarbowe oraz w sprawach o wykroczenia”.

Dla pełnego obrazu zagadnienia dodać trzeba, że przepisy drugiej z wymienionych ustaw (art. 46 pkt 20) uchyliły analizowany art. 15zrz pierwszej z nich z dniem 16 maja 2020 r. Artykuł 15zrz został zaś dodany do ustawy z 2 marca 2020 r. mocą art. 1 pkt 14 ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw, i zaczął obowiązywać już od dnia ogłoszenia ustawy (który skądinąd tożsamy był z dniem jej uchwalenia), a zatem od 31 marca 2020 r. W skrócie zatem mówiąc, **przepis „zawieszający” przedawnienie zaczął obowiązywać 31 marca 2020 r., przepis zaś je „odwieszający” – 16 maja 2020 r.** Co ważne, żadnemu z nich nie nadano mocy wstecznej. Mimo zamieszczenia w ustawach COVID-owych

⁹ Gwoli ścisłości zaznaczmy, że opisywana dalej zmiana, przynajmniej w płaszczyźnie teoretycznej, ma szerszy zakres, niż wskazywałby na to tytuł opracowania, bowiem obejmuje jednako terminy przedawnienia karalności przestępstw i wykroczeń, przestępstw i wykroczeń skarbowych, a w końcu terminy przedawnienia wykonania kary w sprawach o czyny należące do wszystkich tych kategorii. Jak się jednak okaże, z uwagi na finalny zakres zmian najistotniejsze znaczenie będzie mieć ona w zakresie terminów przedawnienia karalności.

gąszczy przepisów intertemporalnych, żaden z nich nie odnosił się do przepisów traktujących o przedawnieniu czy też do konsekwencji ich wprowadzenia.

Zamysł, jaki kierował ustawodawcą przy ustanawianiu obu przepisów, wydaje się zrozumiały¹⁰. W początkowym okresie epidemii (czy nawet zagrożenia epidemicznego) COVID-19 sądy wszak niemalże całkowicie zaprzestały działalności, podobnie zresztą jak – w pewnej przynajmniej mierze – organy ścigania. Pod koniec kwietnia zaś – kiedy złożony został projekt ustawy „odwieszającej” terminy przedawnienia – sytuacja uległa znaczącej poprawie, zaś organy szeroko rozumianego wymiaru sprawiedliwości, w zmienionych nieco realiach, wznowiły działalność. Inna sprawa, że można by mieć uzasadnione wątpliwości co do proporcjonalności zawieszenia terminów przedawnienia – szczególnie wobec niewprowadzenia stanu nadzwyczajnego¹¹.

Przyglądając się obu omawianym przepisom nieco bliżej i uwzględniając ich wzajemne powiązanie, nabrać można jednak wątpliwości, czy to aprioryczne przekonanie, zgodne z którym ustawodawca – w skrócie mówiąc – najpierw terminy przedawnienia „zawiesił”, później zaś je „odwiesił”, przystaje do rzeczywistego tekstu ustaw, a być może nawet – czy nie stanowi ono przejawu pewnej naiwności interpretatora tekstu prawnego. Pierwszy z nich mówi bowiem o tym, że termin przedawnienia karalności i wykonania kary „nie biegnie”. Nie mamy chyba większych wątpliwości, że skutki takiego rozwiązania zbieżne są z tymi, które odnosi regulacja art. 104 § 1 k.k.¹², a zatem wiążą się z koniecznością doliczenia czasu zawieszenia (spoczywania) terminu przedawnienia do jego ogólnego okresu wskazanego – odpowiednio – w art. 101 lub 103 k.k.

¹⁰ Rzecz jednak znamienita, że o ile w uzasadnieniu druku sejmowego nr 299 (Sejm IX kadencji) projektodawca uzasadnia zmiany w zakresie biegu terminów przewidzianych w przepisach prawa cywilnego i administracyjnego, poświęcając im odrębny rozdział uzasadnienia projektu ustawy (2.65, s. 55–56), do terminów przedawnienia karalności i wykonania kary nie odnosi się jednak ani słowem. W uzasadnieniu autopoprawki natomiast (druk sejmowy nr 299-A, Sejm IX kadencji) o terminach tych co prawda wspomniano, wszelako jedynie wskazując, że zawieszenie takie przewidziano (s. 10). Z kolei co do przepisu „odwieszającego” terminy przedawnienia karalności i wykonania kary nie znajdziemy jakiegokolwiek wzmianki ani w pierwotnym projekcie ustawy, ani też w złożonej wkrótce po nim autopoprawce (druki sejmowe nr 344 i 344-A, Sejm IX kadencji).

¹¹ Zob. J. Kluza, *Zawieszenie...*

¹² Przepis ten stanowi: „Przedawnienie nie biegnie, jeżeli przepis ustawy nie pozwala na wszczęcie lub dalsze prowadzenie postępowania karnego; nie dotyczy to jednak braku wniosku albo oskarżenia prywatnego”.

Cóż jest zaś przeciwieństwem zawieszenia terminu? Zapewne stwierdzenie ustawodawcy, że termin ten biegnie dalej. Nie ulega wątpliwości, że z niuansu polegającego na różnicy między „rozpoczęciem” biegu terminu a jego „wznowieniem” ustawodawca doskonale zdaje sobie sprawę. Wszak właśnie w omawianym art. 68 ustawy z dnia 14 maja 2020 r. wysławia on odpowiednio w ust. 1 i 2 regułę, zgodnie z którą terminy w postępowaniu administracyjnym (w tym również terminy przedawnienia!¹³), „których bieg **nie rozpoczął się** na podstawie art. 15zrz ust. 1 tej ustawy, **rozpoczynają** bieg po upływie 7 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy” [podkreślenia – K.L.], zaś te, „których bieg **uległ zawieszeniu** na podstawie art. 15zrz ust. 1 tej ustawy, **biegną dalej** po upływie 7 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy” [podkreślenia – K.L.].

Analogicznie, rozpoczęcie dotychczas nierozpoczętych i kontynuację zawieszonych terminów procesowych i sądowych przewiduje art. 68 ust. 6 i 7. Terminy przedawnienia karalności przestępstw oraz wykonania kary potraktowane tutaj zostały całkowicie wyjątkowo, skoro jednolicie wszystkie z nich – zarówno zawieszone, jak i nierozpoczęte – zgodnie z art. 68 ust. 5 wspomnianej ustawy **rozpoczynają** swój bieg. „Rozpocząć” znaczy zaś wszak tyle, co „wziąć początek”¹⁴. Językowa wykładnia przepisu nie pozostawia zatem wątpliwości, że z dniem wejścia w życie ustawy z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 rozpoczyna się (biegnie od nowa) termin przedawnienia karalności oraz wykonania kary w sprawach o przestępstwa, przestępstwa i wykroczenia skarbowe oraz wykroczenia. Czy miałyby to jednak znaczyć, że wszystkie terminy przedawnienia w sprawach o wszystkie przestępstwa, przestępstwa i wykroczenia skarbowe oraz wykroczenia mielibyśmy liczyć od nowa, przyjmując za moment początkowy 16 maja 2020 r., a zatem chwilę wejścia w życie ustawy o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych?

Aby na tak zadane pytanie udzielić odpowiedzi, w charakterze pewnych założeń wstępnych przyjąć musimy trzy, dość powszechnie w polskiej karnistyce akceptowane tezy dotyczące zasad interakcji ustawodawcy

¹³ Zob. uchylony art. 15zrz ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych.

¹⁴ L. Drabik, E. Sobol, *Słownik...*, s. 523.

zwykłego z materią przedawnienia karalności przestępstw, które w znacznej mierze *mutatis mutandis* odnieść można do przedawnienia wykonania kary. Przyjmijmy zatem, co następuje.

Po pierwsze, ustawodawca władny jest wstecznie modyfikować terminy przedawnienia karalności przestępstw, których karalność jeszcze nie ustała. Nastąpienie w przyszłości przedawnienia karalności nie jest dla sprawcy przestępstwa ekspektatywą i z terminu przedawnienia, dopóki przedawnienie nie nastąpi, nie wynikają dla sprawcy żadne prawa¹⁵.

Po drugie wszelako, jeśli takiej retroaktywnej ingerencji ustawodawca się już dopuszcza, to każdorazowo musi jednoznacznie zaznaczyć w tekście ustawy jej wsteczną moc, wyłączając zastosowanie art. 4 § 1 k.k.¹⁶ Trudno bowiem zaprzeczyć, że wsteczne wydłużenie okresu, po którym upłynie karalność popełnionego przestępstwa, jest zmianą dla sprawcy niekorzystną – choćbyśmy nawet stwierdzili, że nie ma on chronionego prawem oczekiwania po temu, aby do przedawnienia w określonym czasie (albo i w ogóle) doszło¹⁷. Klauzulami wyłączającymi zastosowanie zasady *lex severior retro non agit* ustawodawca zresztą powszechnie się posługuje przy zmianach omawianego rodzaju¹⁸.

¹⁵ Tak m.in. A. Zoll, w: *Kodeks...*, s. 1252; K. Banasik, *Przedawnienie...*, s. 87–90; A. Zoll, *Nowa...*, s. 106; wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 25 maja 2004 r., SK 44/03 i z dnia 15 października 2008 r., P 32/06; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 12 marca 2008 r., II AKa 356/07; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 lipca 2002 r., II KK 143/02. Przyznam jednak, że dużo bardziej przekonuje mnie (zdecydowanie mniejszościowy) pogląd reprezentowany przede wszystkim przez M. Kulika, zgodnie z którym ustawodawca nie ma jednak możliwości wstecznej zmiany terminów przedawnienia karalności na niekorzyść sprawcy z uwagi między innymi na konstytucyjną zasadę zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa – zob. M. Kulik, *Przedawnienie...*, s. 120–132; M. Budyn-Kulik, M. Kulik, *Wybrane...*, s. 191–192. Z poglądem tym nie musi przy tym wiązać się – jak u M. Kulika (M. Kulik, *Przedawnienie...*, s. 132) – twierdzenie, że istnieje prawo do przedawnienia. Zob. K. Lipiński, w: *Kodeks...*, komentarz do rozdziału XI, tezy 9–21 (w druku).

¹⁶ W. Wróbel, *Zmiana...*, s. 546.

¹⁷ Doskonale intuicję tę oddaje spostrzeżenie A. Wąska: „z jurydycznego punktu widzenia nie da się (...) z czystym sumieniem powiedzieć, że nowa ustawa karna, przedłużająca okres przedawnienia także w stosunku do przestępstw popełnionych przed jej wejściem w życie, nie jest nową ustawą karną surowszą dla sprawcy i przy tym ustawą działającą wstecz” – A. Wąsek, *W gąszczu...*, s. 471.

¹⁸ Podajmy tu dwa przykłady, przy czym pierwszy dotyczyć będzie początkowego okresu obowiązywania aktualnego Kodeksu karnego, drugi zaś jednej z ostatnich ingerencji ustawodawcy w terminy przedawnienia: zgodnie z art. 15 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks karny, Dz.U. 1997, nr 88, poz. 554: „Do czynów popełnionych przed wejściem w życie Kodeksu karnego stosuje się

Po trzecie, retroaktywne wydłużanie terminów przedawnienia nie może dotyczyć tych przestępstw, których karalność już ustała. Okres przedawnienia, który raz upłynął, nie może bowiem „odżyć” na skutek zmiany przepisów¹⁹. Ustawa wprowadzająca ponowną karalność byłaby zaś konstytucyjnie niedopuszczalna jako naruszająca zasadę zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz wynikającą z niej zakaz retroaktywności²⁰.

Na te – jak wspomniano – powszechnie akceptowane założenia, nałożymy teraz spostrzeżenie, że ustawodawca *expressis verbis* nie ograniczył – w żadnym kierunku – ani zastosowania art. 15zzr ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, ani art. 68 ust. 5 ustawy z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych. W żaden sposób nie wypowiedział się zatem co do tego, do jakich (i kiedy popełnionych) czynów przepisy te mają zastosowanie, a do jakich zastosowania nie znajdują. W szczególności – co okaże się z perspektywy prowadzonych tu rozważań najistotniejsze – nie zastrzegł, że przepisy te znajdują zastosowanie do czynów popełnionych przed chwilą ich wejścia w życie. Nie stwierdził również – co wydawałoby się rozwiązaniem jak najbardziej wskazanym – aby przepis „odwieszający”²¹ miał być stosowany jedynie do tych czynów, których termin przedawnienia został zawieszony na podstawie dotychczasowego art. 15zzr ust. 6 ustawy z dnia 2 marca 2020 r.

Cóż spostrzeżenie to w konsekwencji oznacza? Otóż brak klauzul wyłączających zastosowanie zasady *lex severior retro non agit* nieść musi taki skutek, że:

przepisy tego kodeksu o przedawnieniu i zatarciu skazania, chyba że termin przedawnienia już upłynął”. Z kolei w art. 2 ustawy z dnia 15 stycznia 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, Dz.U. 2016, poz. 189, ponownie przedłużającej termin przedawnienia z art. 102 k.k., stwierdzono: „Do czynów popełnionych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy o przedawnieniu w brzmieniu nadanym tą ustawą, chyba że termin przedawnienia już upłynął”.

¹⁹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 2009 r., III KK 322/08.

²⁰ W. Wróbel, *Zmiana...*, s. 538. Jeśli zaś nawet w początkowym okresie przemian ustrojowych można było sobie wyobrazić ewentualne, podyktowane względami sprawiedliwościowymi, odstępstwa od tej zasady (zob. A. Zoll, *Nowa...*, s. 107), to trudno byłoby ją przełamać kilkadziesiąt lat po tym okresie.

²¹ Określenia „przepis odwieszający” używam w tym miejscu umownie, bowiem – jak już wiadomo – nie tyle spowodował on dalszy bieg terminów przedawnienia, ile ich rozpoczęcie.

- a) zawieszenie terminu przedawnienia przewidziane ustawą z dnia 31 marca 2020 r., wprowadzającą do ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 art. 15zzr ust. 6, dotyczyć może jedynie czynów popełnionych po jej wejściu w życie – czyli właśnie 31 marca 2020 r. lub później,
- b) rozpoczęcie terminu przedawnienia przewidziane ustawą z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych co do zasady również mogłoby mieć zastosowanie jedynie do czynów popełnionych najwcześniej w dniu jej wejścia w życie (czyli 16 maja 2020 r.); rozpoczęcie terminu przedawnienia jest jednak niewątpliwie dla sprawcy korzystniejsze niż jego zawieszenie (spoczywanie), a zatem na zasadzie art. 4 § 1 k.k. obejmie ono również te czyny, do których odnosił się art. 15zzr ust. 6 ustawy „zawieszającej” terminy przedawnienia.

W konsekwencji przyjęć trzeba, że spoczywanie biegu przedawnienia (a właściwie: przesunięcie jego momentu początkowego) przewidziane ustawami związanymi z epidemią COVID-19 dotyczy **jedynie czynów popełnionych między 31 marca 2020 r. a 15 maja 2020 r.** i obejmuje tylko ten **maksymalnie półtoramiesięczny** okres między czasem popełnienia przestępstwa a wejściem w życie ustawy z dnia 14 maja 2020 r. Jako ustawa niekorzystna dla sprawcy – bowiem przedłużająca terminy przedawnienia – ustawa z dnia 31 marca 2020 r. nie może bowiem znaleźć zastosowania do czynów popełnionych przed jej wejściem w życie bez wyłączenia zastosowania art. 4 § 1 k.k.²²

Oznacza to zatem, że:²³

- 1) w stosunku do czynów popełnionych przed 31 marca 2020 r. nie doszło w ogóle do zawieszenia (ani przerwania) terminów przedawnienia, bowiem ustawa nowa – przewidująca ich zawieszenie – nie zawierała klauzuli wyłączającej stosowanie art. 4 § 1 k.k.,
- 2) w stosunku do wszystkich czynów popełnionych między 31 marca 2020 r. a 15 maja 2020 r. terminy przedawnienia rozpoczynają swój bieg z dniem 16 maja 2020 r.,
- 3) czyny popełnione 16 maja 2020 r. lub później, z oczywistych względów, pozostają poza zakresem omawianych zmian,

²² Por. W. Wróbel, *Zmiana...*, s. 546.

²³ K. Lipiński, w: *Kodeks...*, komentarz do art. 104, teza 7 (w druku).

- 4) nie jest możliwe stwierdzenie, że doszło do przerwania czy „odnowienia” terminów przedawnienia, które już upłynęły, i nie byłoby to możliwe nawet wówczas, gdyby ustawodawca zawarł w omawianych przepisach klauzulę wyłączającą art. 4 § 1 k.k., bowiem karalność przestępstw nie może „odżyć”.

Wygłąda zatem na to, że wprowadzane przez ustawodawcę zmiany w zakresie terminów przedawnienia ustawami związanymi z COVID-19 doprowadziły jedynie do tego, że z niewielkim – maksymalnie półtoramiesięcznym – opóźnieniem rozpoczął się bieg przedawnienia w stosunku do tych przestępstw, które popełnione zostały między 31 marca a 15 maja 2020 r. Do wniosku takiego dojść można, nakładając powszechnie akceptowane w literaturze i orzecznictwie zasady rządzące modyfikowaniem terminów przedawnienia na przepisy, które ustawodawca umieścił – odpowiednio – w ustawach z dnia 31 marca 2020 r. oraz z dnia 14 maja 2020 r., nie zawierając w nich zarazem klauzul wyłączających zastosowanie art. 4 § 1 k.k. Opowiadając się jednak za bardziej zdecydowanym, acz zarazem bardziej kontrowersyjnym poglądem, że retroaktywna modyfikacja terminów przedawnienia na niekorzyść sprawcy jest co do zasady niedopuszczalna²⁴, przyjęlibyśmy, że tego rodzaju wstecznego „odnowienia” terminów przedawnienia ustawodawca nie mógłby osiągnąć nawet wówczas, gdyby w jednej z ustaw związanych z zapobieganiem rozprzestrzeniania się SARS-CoV-2 zawarł przepis intertemporalny wykluczający zastosowanie zasady *lex severior retro non agit*.

Można by na koniec zadać pytanie: na ile efekt wykładni, do którego dochodzimy, stosując aksjomat o prawodawcy racjonalnym, bliski jest temu, co omawianymi nowelizacjami osiągnąć chciał prawodawca faktyczny? W istocie jest to pytanie o to, czy za bardziej prawdopodobne uznajemy, że faktyczny ustawodawca postanowił wykorzystać nadarżającą się okazję i ukryć w gąszczu przepisów związanych

²⁴ Chodzi tutaj zatem o referowany już pogląd, zgodnie z którym zmianie takiej na przeszkodzie stoi zasada zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa. Zob. A. Zoll, w: *Kodeks...*, s. 1252; K. Banasik, *Przedawnienie...*, s. 87–90; A. Zoll, *Nowa...*, s. 106; wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 25 maja 2004 r., SK 44/03 i z dnia 15 października 2008 r., P 32/06; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 12 marca 2008 r., II AKa 356/07; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 lipca 2002 r., II KK 143/02; M. Kulik, *Przedawnienie...*, s. 120–132; M. Budyn-Kulik, M. Kulik, *Wybrane...*, s. 191–192; K. Lipiński, w: *Kodeks...*, komentarz do rozdziału XI, tezy 9–21 (w druku).

z przeciwdziałaniem COVID-19 niekorzystne regulacje dotyczące ustania karalności i niemożliwości wykonania kary, powodując tym samym rozpoczęcie na nowo biegu terminów przedawnienia wszystkich dotychczas nieprzedawnionych przestępstw, przestępstw i wykroczeń skarbowych oraz wykroczeń²⁵, czy też jednak, że – zdając sobie sprawę ze wszystkich opisanych tu zależności – od początku wiedział, iż osiągnie efekt w postaci jedynie przesunięcia początku biegu przedawnienia w stosunku do tych czynów, które popełnione zostały między 31 marca a 15 maja 2020 r. Szczęśliwie, poddając analizie dogmatycznej tekst prawny, nie jesteśmy zobligowani do udzielenia odpowiedzi na tak zadane pytanie.

Summary

Through statutes related to counteracting the coronavirus epidemic, the legislator introduced into the legal system provisions suspending and resuming the prescription periods in criminal cases. However, the resuming provision says suspended prescription periods begin their course instead of continuing it. Therefore, this raises a question of whether, and to what extent, the following provision can apply to offenses and petty offenses committed before it entered into force.

Keywords

prescription of punishability, prescription of the enforcement of a penalty, suspension of the prescription period, resting of the prescription period, intertemporal law, *lex severior retro non agit*

Bibliography

- Banasik K., *Przedawnienie w prawie karnym w systemie kontynentalnym i anglosaskim*, Warszawa 2013.
- Barczak-Oplustil A., Górowski W., Iwański M., Małecki M., Mamak K., Zontek W., Tarapata S., *Opinia w sprawie uchwalonej przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej na 12 posiedzeniu ustawy z dnia 4 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania*

²⁵ Na to, że faktyczny ustawodawca byłby skłonny do tego rodzaju „podstępu”, wskazują choćby regulacje ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19, równie radykalnie, co niespodziewanie i w ekspresowym tempie zmieniające regulacje Kodeksu karnego – zob. A. Barczak-Oplustil, W. Górowski, M. Iwański, M. Małecki, K. Mamak, W. Zontek, S. Tarapata, *Opinia... passim*.

Modyfikacje terminów przedawnienia karalności przestępstw...

kredytów bankowych udzielanych na zapewnienie płynności finansowej przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 (druk senacki nr 142), < <https://kipk.pl/dokumenty/opiniakk2020.pdf> >.

Budyn-Kulik M., Kulik M., *Wybrane aspekty funkcjonowania konstytucyjnej zasady ochrony zaufania na gruncie prawa karnego w perspektywie internalizacji norm prawnych jako warunku jej efektywności*, „*Studia Iuridica Lublinensia*” 2016, vol. XXV, nr 1.

Drabik L., Sobol E., *Słownik języka polskiego*, Warszawa 2007.

Kluza J., *Zawieszenie terminów przedawnienia karalności czynów zabronionych w czasie pandemii koronawirusa*, „*e-Palestra*” 2020, nr 7.

Kulik M., *Przedawnienie karalności i przedawnienie wykonania kary w polskim prawie karnym*, Warszawa 2013.

Lipiński K., *Obowiązek zastosowania skutecznego środka zapobiegawczego, czyli o (braku) zawartości normatywnej art. 258a k.p.k.*, „*e-Palestra*” 2020, nr 19.

Lipiński K., w: *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, red. J. Giezek, Warszawa 2020.

Wąsek A., *W gąszczu problematyki przedawnienia w prawie karnym*, w: *Współczesne problemy procesu karnego i wymiaru sprawiedliwości. Księga ku czci Profesora Kazimierza Marszała*, red. P. Hofmański, K. Zgryzek, Katowice 2003.

Wronkowska S., *Prawodawca racjonalny jako wzór dla prawodawcy faktycznego*, w: *Szkice z teorii prawa i szczegółowych nauk prawnych*, red. S. Wronkowska, M. Zieliński, Poznań 1990.

Wróbel W., *Zmiana normatywna i zasady intertemporalne w prawie karnym*, Kraków 2003.

Zoll A., *Nowa kodyfikacja karna w świetle Konstytucji*, „*Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych*” 1997, z. 2.

Zoll A., w: *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, red. A. Zoll, t. I, Warszawa 2012.